

Mario Jurišić

MILOSRĐE NA SEDAM NAČINA

Propovijedi na temu: Tjelesna djela milosrđa

„Sve što ste učinili jednome od moje najmanje braće, meni ste učinili” (Mt 25,40). Tim riječima Isus je utemeljio istinski humanizam i pokazao put kojim se stiže na desnu stranu Suca posljednjih vremena. „Bio sam gladan, žedan, gol, putnik, utamničeni. . .” Tu su praktične upute za življeno kršćanstvo. Crkvena predaja ih je izdvojila sedam. Učimo ih na vjeronauku kao sažete životne upute. Veoma su važne te upute, jer po njima će se odvijati konačna dioba na Posljednjem sudu.

Razmišljanja koja ovdje iznosimo nastala su kao plod osobnog razmišljanja, čitanja znakova vremena, oslušivanja svakodnevnog životnog bila i prakticiranja u nagovorima, katehezama, propovijedima. Donesene su za osobnu pouku i pomoć propovjednicima. „Dobar pastir što govori inom i sam svojim potvrđuje činom!”

Nahraniti gladne

Krist je jednom zapitan da odgovori koja je najveća zapovijed. Nije se dugo mislio nego je odmah odgovorio: Ljubiti Boga iznad svega, a bližnjega kao samoga sebe. Taj drugi dio rečenice Krist je obogatio, dao mu novo značenje i novi sadržaj. Nije stavio točku poslije ljubi Boga, nego zarez. Dvije rečenice sklopljene su u jednu. Prema Kristu, ne može se ljubiti Bog, ako se ne ljubi čovjek. Te dvije zapovijedi su kao dvije noge. Obje moraju biti zdrave i pokretljive. Inače, nema pravoga hodanja, već je to šepanje i hramanje.

Mi kršćani ljubimo čovjeka jer je on slika Božja, jer u njemu teče božanska krv, kao i u nama. Svaki čovjek je Božje dijete, pa bio siromah ili bogat, zdrav ili bolestan. Upravo ljubeći čovjeka mi zidamo zgradu našega kršćanskog života. Nitko ne gradi kuću odozgo, nego počinje iz temelja, sa zemlje. Od čovjeka se počinje, pa se do Boga dolazi. II. vat. sabor nas opominje da moramo bližnjega smatrati „drugoga samog sebe”, brigati se o njegovu životu i sredstvima koja su potrebna za njegov život.

Jedna od najpotrebnijih stvari za život jest hrana. Crkva u sedam djela milosrđa tjelesnih najprije veli da treba nahraniti gladne, znajući da je hrana čovjeku potrebna za život. Nikada Crkva nije govorila samo o ljudskoj duši koju treba spasavati, nego i o ljudskom tijelu koje je Bog stvorio kao i dušu. Lijepo je rekao veliki kardinal Helder Camara, otac glasnih i siromašnih u Južnoj Americi: „Ja sam biskup u kraju gdje dvije trećine mojih vjernika žive u neljudskim prilikama. Ja svoje vjernike ne smatram samo dušama. Za mene su oni prije svega ljudi. Zašto bih stao pred takvim gladnim mnoštvom skrštenih ruku. Neka mi govore da sam izdajica Brazila. Ne, ja to nisam. Ja nisam biskup neutjelovljenih duša, nego ljudi koji imaju i dušu i tijelo”.

Sigurno je, da je za čovjeka jedna od najtežih stvari glad. Sv. pismo glad stavlja između riječi kao što su: kuga, žeđ, zima, golotinja, patnja, mač, pohara. . . Ako Jahve želi kazniti svoj narod, onda će ga kazniti najprije glađu.

Starozavjetni pisac veli, kako nikada siromaha i gladnih neće na svijetu nestati, zato su oni živi poziv onima koji ih susreću. Stoga je jedna od iskonskih dužnosti Izraela: dati kruha i vode svome sunarodnjaku, svakome tko je potreban, pa čak i svome neprijatelju. U Bibliji podijeliti svoj kruh s potrebnim znači vršiti pravdu i učiniti svoj život ugodnim Bogu.

Krist hrani gladne. Njemu je teško vidjeti izgladnjeli narod i ne želi taj narod gladan otpustiti. „Ako ih otpustim gladne. . . klonut će” (Lk 1,53).

Sv. Pavao koji je navikao biti „sit i gladovati” (Fil 4,17), kaže u poslanici Rimljanima: „Ako ti je neprijatelj gladan, nahrani ga” (Rim 12,20).

Crkva je od početka hranila gladne i brigala se za ljudsko tijelo ugledajući se u Krista koji je to tijelo hranio, liječio, ozdravljao, dizao iz groba. . . Krist nije gledajući gladne ljude stao govoriti: „Ljudi što ste se zanemarili, zašto niste ponijeli kruha, gdje vam je pamet, bez išta poći na put. . .” Ne, ništa od toga. Krist ne priča, ne prigovara, ne predbacuje. . . On ne uzima fotografski aparat da slika izglednjelo mnoštvo kako bi stvorio reklamu. Krist jednostavno veli da „mnoštvo posjeda po travi”, da se odmori i da nešto pojede.

Crkva, svjesna primjera svoga Učitelja, nastavila je praksu hranjenja gladnih, jer je znala da ljubav često prolazi kroz želudac. Upravo su zato prvi kršćani prodavali kuće i njive i sve stavljali pred noge apostola, a dobiveni se novac dijelio onima koji su bili potrebni.

Divan primjer imamo kod pape Grgura Velikoga. Sve je uradio da ljude spasi od gladi koja je harala Rimom. Jedno jutro se spremao na sv. misu. Javiše mu da se jedan čovjek u blizini crkve srušio od gladi. Veliki papa odmah skinu misnicu i reče: „*Kad netko u Rimu umre od gladi, papa nije dostojan govoriti sv. misu*”.

U srednjem vijeku pape, biskupi, kaptoli, svećenici. . . natjecali su se tko će više učiniti za gladne. Znamo stotine svetaca koji nisu sami jeli, već su imali uza svoj stol siromahe. Mnogi pape su svojom rukom davali gladnima jesti. Za Pija X. se veli, da je često cijeli svoj ručak znao odnijeti gladnima.

Zašto mi kao kršćani i ljudi trebamo gladnoga nahraniti. Ovdje donosimo tri velika sv. Oca koji govore o tome.

Grgur Veliki: „*Dajući hranu onima koji je nemaju, vraćamo ono što njima pripada, što je njihovo*”.

Sv. Augustin: „*Višak bogataša, vlasništvo je siromaha*”.

Sv. Bazilije: „*Kruh koji ti čuvaš pripada onome koji gladuje. Ogrtač koji ti je u sanduku, pripada onome tko je bez odjeće. Obuća koja je kod tebe i često trune, pripada onome tko je bos. Novac koji je kod tebe skriven, pripada siromahu da kupi kruha*”.

Mi kršćani često imamo mnogo razloga da čovjek na našim vratima ostane gladan. Čuju se razlozi: danas može svatko raditi, nije više nitko sirotinja, to su obične vucibatine. . . Može tu biti i nešto istine, ali je možda to izgovor naše škrtosti, egoizma. Nismo li možda izgubili samilost prema čovjeku? Nemojmo govoriti: zašto uvijek na moja vrata? Moramo biti sretni da gladni dolaze k nama. To znači da su u nama otkrili čovjeka i kršćanina, čovjeka srca i ljubavi. Puno bi bilo pametnije da se drugi pitaju, zašto siromasi ne dolaze na njihova vrata?

Kako može čovjek pred gladnim zatvoriti svoja vrata ili ne otvoriti svoj novčanik kad zna da se gladnom usta ne mogu puno otvarati, da takvom čovjeku uvijek podne zvoni, da kod gladnoga nema staroga niti tvrdoga kruha, da takav čovjek ne traži marmelade ili maslaca, da u gladnoga u srcu i stomaku vuci zavijaju, da gladan čovjek nema stida, da se ne boji zatvora, da je tužan i da mu nije do pjevanja visokih nota. . . Samo onaj tko je iskusio što je glad zna kako je biti prazna želuca. Upravo zato, jer imamo, glad je sramota našega vremena i ona blati našu vjeru. Julijan Apostata, zakleti neprijatelj kršćanstva, davno je zapisao: „Vi (pogani), svojim ženama dopuštate da pokupe i odnose kršćanima. Vaše žene, vašim imetkom hrane siromahe i stvaraju ugled kršćanstvu. Siromasi ne dolaze u vaše hramove, jer tamo nema nikoga tko bi se za njih starao. Zar ne znate da se kršćanstvo razvilo pomažući bijednike. Učinite i vi tako. Sramota je da oni hrane vaše siromahe.”

Crkva, a i kršćani danas, ne smiju gledati tko je tko. Ljubav je kao vatra. Ona se ne zaustavlja na par stabala nego zahvaća cijelu šumu. I kršćanin se ne smije zaustaviti na susjedu, istomišljeniku, ili čovjeku svoje vjere kad je u pitanju prazan želudac. Kršćanin ne smije biti u tom pitanju „nacionalni egoist”, nego bez obzira na boju kože, naciju, vjeru, ili svjetonazor, mora čovjeku pomoći. Kršćanska ljubav ne smije imati granica, ona je uvijek univerzalna. Zato je odmah na početku kršćanstva sv. Pahomije osnovao prvu bolnicu, ali i stavio u pravilo: „Ne smijete pitati tko je tko, nego ga odvedite u bolnicu i dajte mu sve što imate”.

Kad imamo gladnoga pred sobom, nemojmo puno s njim pričati i tražiti od njega odgovore, nego mu što prije nešto dajmo da se najede. Ovdje lijepo dolazi priča o čovjeku koji je upao u bunar. Čovjek koji je u blizini prolazio čuo je za pomaganje i prišao bunaru.

— Kako si mogao unutra upasti, što se nisi čuvao. . .

— Ma čovječe, ne pitaj me kako sam unutra upao, nego me spasi i pomoz da iznutra izidem.

Tako bi trebalo postupati i s gladnim. Treba ga nahraniti, jer ne bih došao na tvoja vrata, ili pitao komad kruha, da mu nije potreba. Možda čovjek misli da to nije nešto veliko, ali je istina, da nahraniti jednoga čovjeka zaista je velika stvar.

Krist je rekao: „Što ste učinili jednome od moje najmanje braće, meni ste učinili” (Mt 25,40). Zanimljivo da Krist nije rekao kao meni, nego meni. To znači da se Krist poistovjetio s gladnim na našim vratima. Prema tome, mi više ne hranimo čovjeka, nego Isusa koji je u tom čovjeku. A tko bi Krista potjerao s vrata ili mu ne bi otvorio svoj novčanik? Neka nam to uvijek bude na pameti kad se surećemo s takvim ljudima.

Napojiti žedne

Ima nekih ljudi koji su određeni za velike stvari. Oni su prosto rođeni za takve pothvate.

Albert Schweitzer radi preko 40 godina u Gabonu i tamo umire. Taj čovjek liječi i hrani gubave. Dobiva Nobelovu nagradu.

Majka Tereza, nobelovka, ima naziv „anđeo bijednih” i „sućut i milosrđe”. Briga se za stotine tisuća izgladnjelih i bolesnih.

Raul Follerau obilazi svijet 33 puta i traži pomoć za 15,000.000 gubavaca širom svijeta.

Abbe Pierre neumorno radi i kupi za svoju sirotinju. Takvih velikana ljubavi ima na stotine i tisuće. To su heroji koje će povijest zapisati.

Njihov život mi ne možemo nasljedovati. Oni su postavljeni više za divljenje i razmišljanje nego za nasljedovanje. Ti ljudi su živa apologija kršćanstava. Oni su svjetionici, putokazi, pioniri. . . Može se u nekome od nas već krije duh tih velikana, ali većina će ostati ovdje, na svojoj zemlji, u svome mjestu i Krajini. . .

Međutim, evanđelje je uvijek, svagdje i za svakoga isto. Ono je imperativno. Bez obzira gdje se nalazili ili koju funkciju vršili, mi moramo prihvatiti zakon ljubavi prema svakome a osobito prema onima koji su u nevolji. Mi ne moramo biti orlovi, koji gospodare nebom i na njemu briljiraju, ali možemo i moramo biti male ptice crvendaći. Evo priče o toj ptici:

Bog stvori crvendaća i njemu bude krivo misleći da je Bog malo pogriješio. Ime mu je crvendać, a boja mu je siva kao u vrapca. Crvenoj boji ni traga. Kad se požalio Bogu, dobio je ovaj odgovor:

„Nisam ja pogriješio, moj dragi crvendaću, nego ćeš ti sam sebi morati zaslužiti ime, a dat će ti se prilika zato”. Od tada su se svi crvendaći trudili da dobiju crveno perje. Međutim, ništa im nije koristila njihova žarka ljubav koju su među-

sobno gajili, niti njihova poznata umjetnost u pjevanju, niti njihova neustrašiva bojovnost prema drugim rodovima ptica. Ostali su sivi kao što su i ranije bili.

Tada dođe njihov veliki dan. Upravo je bio petak. Jedna ptica iz njihova roda, koja je imala gnijezdo pokraj Jeruzalema, baš na brdu Golgoti, ugleda čudan prizor. „Bože moj, Bože moj, zašto si me zapustio”, čuo se uzdah Patnika na križu. Sažali se crvendaću taj Razapeti, odleti prema njemu i stade mu pokraj glave. Gleda crvendać Okrunjenog, gleda bodljikavu krunu i silno se strese, te poželi bar malo pomoći Patniku. I stavi se na posao. Polako i oprezno želio je bar jedan trn izvaditi iz njegove glave da Raspetome bude lakše. U tom trenutku jedna kap krvi padne na prsa male ptičice i oboji joj perje. Od toga dana, kaže priča, crvendaći imaju crvena prsa. Što nisu postigli pjevanjem, upornošću, borbenošću. . . postigli su vađenjem jednoga trna iz Spasiteljeva čela.

Žeđ je teška. U Sv. pismu se nalaze izrazi: skapavati od žeđi, utažiti žeđ, umrijeti od žeđi, biti izmoren žeđu. . . Svetopisamski pisac daje i savjete kako treba žednima donijeti vode i ponuditi pićem one kojima se jezik suši od žeđi.

U Novom zavjetu Krist je pokazao kako je teško biti žedan i kako kap vode puno znači, jer je u najvećim mukama rekao: „Žedan sam”. On obećaje nagradu za „čašu hladne vode” (Mt 10,42), a onima koji su ga napajali u siromasima vječnu nagradu. „Bijah žedan i napojiste me” (Mt 25,3).

Sv. Pavao veli: „Ako je netko žedan, napojite ga” (Rim 12,20).

Nismo svjesni što u životu znače male stvari. Nije dobro reći: to je sitnica. Ljubav nije nikada sitnica, ona je uvijek velika stvar.

Škripanje vrata jest „teška muzika” koja ide na živce. Koji put bismo iskočili iz kože. A što treba učiniti? Samo kap ulja na zgodno mjesto, pokrenuti vrata lijevo i desno, i stvar je gotova. Sitnica? Da, ali koliko živaca spasi.

Naš pogled, naš osmijeh, naš mali poklon, naša dobra riječ. . . to su „čarobni štapići”. Svaka od tih malih stvari veliki je „čarobnjak”, „čudnovati napitak” koje tvrdo i okamenjeno srce opet pravi osjećajnim i toplim. Krist nam je upravo to pokazao sa „čašom hladne vode”. To je mala, besplatna stvar, ali ako je dana s ljubavi, vrijedi milijune, jer čovjeku koji je žedan pruža sve u tom trenutku.

U Bavarskoj u jednoj crkvi vidi se zgodna naprava. Na zidu crkve nalazi se jedno udubljenje. Ono je odijeljeno željeznom rešetkom. Samo malo udaljen od te rešetke nalazi se Spasiteljev kip. Sjedi na panju u polutami. Noge su mu sputane i prikovane. U desnoj ruci drži drveni pehar. Drži ga očito pun bola i očaja. Želio bi se napiti, ali nema ni kapi vode. Cijev koja dolazi do pehara potpuno je suha. Pred ogradom stoji prosjak-čovjek, naravno njegova figura. Pred njim je posudica koja služi za ubacivanje milostinje. Netom netko ubaci u posudicu i najmanji novčić, mehanizam stupa u pogon i za čas bistra voda teče kroz cijev. Isusu se puni pehar iz kojega može piti. Vode je i više pa se prelijeva. Da se shvati naprava i ova radnja pokraj prosjaka stoje napisane riječi Matejeva evanđelja: „Bijah žedan, i napojiste me” (Mt 25,3).

Taj mali novčić koji Kristu daje piti i ublaživa njegovu žeđ jest naša jedna riječ, komad kruha, čaša vode. . . To je jedan trn iz tijela ljudske bijede. Krist ne traži da dobro govorimo, briljiramo, radimo ogromne stvari. . . On želi da od malih stvari napravimo velike. Krist ima sasvim drugi metar nego mi.

Kod njega vlada zakon kaleidoskopa. To je mala optička sprava. Jedna cijev, a unutra dva-tri mala ogledalca, postavljena pod ogovarajućim kutom. Unutra malo kamenčića i staklića. No, kad spravu počnemo okretati stvaraju se divne boje i šare s uvijek novim kombinacijama.

Slika na zidu crkve u Bavarskoj ima divnu poruku. Ono što smo siromahu dali, dali smo Kristu, jer netom bacimo siromahu novčić u posudicu, Krist odmah pije. Drugo: sitni mali novčić nije velika stvar, ali može proizvesti čuda u životu.

U Engleskoj je preminula 1974. god. neka bogatašica. U oporuci sve svoje imanje ostavila je svome mljekaru koji joj je preko dvadeset godina svako jutro nosio mlijeko. U oporuci se nalazi objašnjenje: „Svako jutro je bio raspoložen i nasmijan. Taj mi je smiješak svaki dan donosio radost”. Mala stvar? Jest, ali koji dobitak!?

Krist je i nama ostavio u testamentu da radimo male stvari ali s velikom ljubavlju. „Što učinite jednome od najmanje moje braće, meni učiniste” (Mt 25,40). Za sve naše kamenčiće, staklice, dračiće, dinarčiće, čaše vode. . ., gledane kroz prizmu ljubavi, on obećaje palače, vitraže, milijarde. . .

Mi kršćani moramo opravdati svoje ime i svoje poslanje. Kada arhitekt prestaje misliti na svoju arhitekturu, on prestaje biti otac. Kad čovjek prestane brinuti za svoju obitelj, on prestaje biti otac. Kad čovjek prestane misliti na čovjeka, on prestaje biti čovjek. Jer nitko čovjeku ne bi smio biti tako bliz kao čovjek i njegova bol. Ni izlazak sunca, ni cvijeće u proljeće, ni životinje, ni tvornice, ni strojevi. . . Ta čovjek je naš brat, on je krv naše krvi i meso našega mesa. S njim imamo zajedničke radnje. Jednako nam je rađanje, življenje i umiranje. Jednak nam je probavni sustav i optok krvi. Jednako trpimo, starimo i jednaki smo na odru. Imamo i isti cilj, isto porijeklo, iako se razlikujemo po boji kože jezicima, uvjerenjima. . . Onda je sasvim logično da upravo čovjeku moramo najprije pomoći. To od nas traži sama narav, ali i naša vjera, koju nam je Krist pokazao u svom evanđelju.

Zaodjeti gole

Čovjek uvijek više misli na sebe nego na drugoga. Kako je nezgodno, kad se nađemo na nekoj utakmici, a ispred nas bude netko od nas mnogo viši pa mi ne možemo ništa vidjeti. Toliko bismo željeli nešto vidjeti, ali uzalud.

Taj visoki čovjek ispred nas, to je onaj naš visoki JA. Radi njega ne vidimo druge. Čovjek, zauzet sam sobom, svojom sebičnošću i sebeljubljem, teško vidi drugoga, osobito njegovu nevolju i potrebu.

Da je to tako, uzmimo za primjer fotografiju koju smo dobili od fotografa. Na njoj odmah tražimo sebe. Gledamo kako smo ostali. I ako je naša slika dobra, za nas je fotografija uspjela. U protivnom slučaju, da su svi na slici ostali odlično osim nas, fotografija bi bila neuspjela.

Zemlja dobiva toplinu iz dva izvora: jedan izvor topline dolazi iz unutrašnjosti naše zemlje, a drugi od sunca. Kad prvi izvor dođe do izražaja eto vulkana, potresa, elementarnih nepogoda. . . Naprotiv, kad dođe do izražaja drugi izvor, a to je sunce, eto svjetlosti, radosti i svježine.

Tako je i kod čovjeka: kad dođe do izražaja sebeljublje eto nepravde, zatvorenosti, bezosjećajnosti, grubijanstva. . . No, kad se pojavi ljubav prema Bogu i čovjeku, eto sreće, radosti i zadovoljstva.

Često je naš život krivo usmjeren. Puna nam je glava, a onda i srce nas samih, a malo ima mjesta za drugoga. Ne zanima nas da li je drugi gladan, nego je važno da mi imamo. Nije nas briga da drugi nema što obući, nego je važno imamo li mi svaki dan drugo odijelo. Mnogi bi kršćani danas trebali često moliti molitvu sv. Ambrozija: „Gospodine, oduzmi ovo moje kameno srce, i daj mi srce od mesa i krvi”. I danas je aktualna dužnost svakoga čovjeka, posebno kršćanina, da misli kako milijuni ljudi hodaju goli i kako se smrzavaju, dok kod drugih postoje ormari puni robe, ili se milijuni svaki mjesec troše na suvremenu modu.

U Knjizi Jobovoj čitamo: „Zar sam beskućnika vidio bez odjeće ili siromaha kog bez pokrivača a da mu bedra ne blagosloviše mene kad se runom mojih ovaca ogrija” (Job 31,19-20).

Sv. Jakov u svojoj poslanici veli: „Što koristi, braćo, ako tko rekne da ima vjeru, a djela nema. Zar ga vjera može spasiti? Ako su neki brat ili sestra goli i bez svagdašnje hrane, pa im netko od vas rekne: Idite u miru, obucite se, utoplite se i nasitite se, a ne dadnete im ono što je potrebno za tijelo što to koristi” (Jak 2,15-20).

Krist je znao da i odjeća, iako ne čini čovjeka, ipak dosta znači za ljudski život i ljudsko dostojanstvo. Upravo ljudi, često puta, teže podnose glad nego studen, lakše zemljom hodaju gladni nego goli i bos. Mислеći na takve milijune ljudi koji se smrzavaju jer nemaju što obući, ili se nečim pokriti, Krist veli: „Bijah gol i obukoste me” (Mt 25,35).

Divan primjer, kako trebamo zaogrnuti ljudsko tijelo, imamo kod sv. Martina biskupa:

Jednom je išao Martin putem jašući na konju. Pred sobom je ugledao jednoga siromaha. Drhtao je od zime. Martin je brzo sišao s konja, mačem odsjekao pola svoga plašta i dao ga siromahu, da se ne smrzne na putu.

Navečer je Martin usnuo duboki san. Vidi pred sobom poznata siromaha, ali se ne može sjetiti gdje ga je susreo. No, prije negoli ga Martin zapita za ime, siromah ga upita:

– Martine, dali me poznaješ?

– Poznajem, odgovori siromah. Ti si onaj čovjek koji je stajao uz put i drhtao od zime, kome sam ja dao pola svoga plašta da se ne smrzneš.

– Ne, nisam ja siromah. Ja sam Krist koga si ti obukao. Ja am se pretvorio u gola siromaha da vidim je li moj Martin takav kako ljudi o njemu pričaju.

Naravno, ovo je priča koja može, ali ne mora biti istinita. Ipak, ona kazuje veliku istinu. Kad komad robe dajemo siromahu, dajemo ga samome Kristu. A koliko robe imamo po našim ormarima, sobama, koferima. . . Više nam ne treba, jer više, nažalost, djece nećemo imati. Mnoga su nam odijela pretijesna ili prekratka. Zašto onda sve to moljci izgrizaju, a tisuće ljudi širom svijeta, a možda i u našoj blizini, hodaju bos i goli?

Ima danas pojedinaca u društvu koji smatraju da nije na mjestu da Crkva daje robu ili neka druga sredstva siromasima, jer zato postoje društveno-političke organizacije kao Crveni križ. . . Međutim, Crkva se politike odriče, ali ljubavi nikada. Ako je to politika davati takvim ljudima pomoć, i ako to ide iz raznih društvenih pobuda, a ne iz ljubavi, onda Crkva to ne smije raditi. Ali, Crkva se ne smije i ne može odreći svoje nauke, Krista, evanđelja. . . Ta ljubav prema potrebnima spada na samu bit Crkve. Tako je Crkva držala u svom početku, a tako drži i danas, i držat će do konca svijeta.

U prvim kršćanskim knjigama bila su imena siromaha kojima se dijelila hrana i odijelo. Zar danas Majka Tereza vodi neku politiku, ili radi iz ljubavi za siromaha svijeta? Zašto dobiva priznanja od svih ljudi bez obzira na vjeru, naciju ili svjetonazor?

Za pomaganje siromaha traži se ljubav i vjera. Po svojoj naravi čovjek ne voli takav sloj ljudi. Davati nekome tko ti je po naravi oduran, nije lako. Od nečista, prljava, poderana, gola. . . čovjeka želimo se odmaknuti. A ipak, tvoj ubrzani korak da takvog čovjeka ne vidiš i ne susretneš, za tebe može biti koban. Ona prljava i crna ruka u koju si bacio svoj dinar može te spasiti od vječne muke. Komad robe s kojom si zaogrnuo siromaha, može ti dati „pirnu odjeću” u zagrobnom životu.

Istina, ako ovo radimo radi popularnosti, a ne iz svrhunaravnih motiva, nema veliku vrijednost. Sve su to nule, ispred kojih nema nikakvog broja. Tek kad se stavi nakana, postavlja se ispred nule broj i one nule dobivaju neizmjerenu vrijednost.

Taj rad i posao pruža svim ljudima šansu, a ne samo kršćanima, da učine nešto dobro u svom životu. Svatko ima svojih grijeha i propusta, životnih promašaja i devijacija. Ljubav mnogo toga pokriva i briše. U Izaiji proroku čitamo: „Tko pravdi teži, ugnjetavanom pritiče u pomoć, siroti pomaže i za udovice se zauzima, ako mu grijesi budu kao grimiz, pobijeljet će poput snijega, ako budu kao purpur crveni, postat će kao vuna” (Iz 1,18).

Sv. Franjo Asiški divan je primjer kako čovjek treba sebe „ogoliti”, da bi pomogao drugome. On je u jednom trenutku bacio i svoje odijelo svome ocu

Petru, da bi lakše izgovarao „Oče naš”, i da bi postao sličniji milijunima odbačenih i golih.

Franjo je želio postati sličan Kristu koji ništa nije posjedovao, a na križu je visio gol. Kao da je znao za našu divnu poslovicu: „Onaj koji ima srce, nema gaća”. Zato će Franjo već iz dućana svoga oca davati siromasima robu da se zagrnu, a kad se odazove Božjem pozivu, živjet će kao jedan od najvećih siromaha.

Ljudi danas više nikome ne vjeruju. Njih ne zadovoljava „čovjek tehnike”, „čovjek radnik”, „čovjek estet”. . . Njih zanima jedino čovjek srca i ljubavi. Za njih vrijedi čovjek onoliko koliko vrijedi njegovo srce u praksi. Čovjek je po srcu nešto i netko, a bez njega je nitko i ništa.

Mi kršćani moramo kao i Krist govoriti: „Žao mi je naroda” (Mt 15,32). Ne smijemo biti zaraženi virusom bezosjećajnosti, grubosti, egoizma, frižiderstva. . . , nego virusom ljubavi, dobrote, osjećajnosti, darivanja, darežljivosti. . . To nam pruža sreću i zadovoljstvo na ovom i na drugom svijetu.

Primiti putnike

Teško je biti putnik. Ne radi se ovdje o izletnicima, onima koji idu na odmor ili na seminare, o ljudima koji po profesiji moraju putovati kao trgovački putnici, nabavljači, direktori, mornari, šoferi. . . Ovdje se radi o siromašnim ljudima koji nemaju krova nad glavom, novca da plate prenoćište, pokrivača da se od zime sačuvaju. . . Ne, nije lako biti putnik, jer njemačka poslovice veli: „Putniku su potrebne četiri stvari ili četiri vreće: prva strpljivosti, druga novca, treća zdravlja, a četvrta suputnika”. A upravo to ništa nema onaj o kojem ovdje govorimo.

Sgari Semit je bio putnik-selilac. U njegovu životu, put, cesta, staza, . . . imaju bitnu ulogu. Od onoga časa kad je Abraham krenuo na put (Post 12,15), počela je velika pustolovina Izraela.

Izraelski narod koji je hodio kroz pustinju 40 godina, Bog je vodio u „stupu oblaka ili ognjenom stupu” (Izl 13,21). Jahve je znao što je put i izmorenost pa svom narodu na tom putovanju pripravlja taborovanje, hranu, piće. . . Sve je to imalo cilj da bi Izrael stigao „kući”, da bi došao u „obećanu zemlju”.

Možda je upravo zato Abraham i postupio, znajući što je put i putovanje, onako gostuljubljivo s ljudima koji su mu došli pred kuću. U Knjizi postanka čitamo da je Abraham zamolio te ljude da ostanu u njegovoj kući, donio im vode, oprao noge. . . Onda je naredio svojoj ženi Sari: „Brzo! Tri mjerice najboljeg brašna! Zamijesi i prevrtu ispeci! Zatim Abraham otrča govedima, uhvati tele, mlado i debelo, i dade ga momku da ga brže zgotovi. Poslije uzme masla, mlijeka i zgotovljeno tele i stavi pred njih, a sam stajaše pred njima, pod stablom, dok su blagovali” (Post 18,4-9).

Hrvatski književnik Nikola Pulić napisao je knjigu „Krkom uzvodno”. Pod naslovom „Pohod rodu Mandušića”, opisuje svoj susret s otočićem Visovcem i s fratrima na njemu:

„Pristali smo na istočnu osunčanu betonsku obalu s bitvama i karikama gdje mirno počiva bijela „Gospa Visovačka”, brodica veličine i oblika leuta, bez produženoga pramčanog podija. U toj brodici visovački fratri u svako doba dana i noći, ako je potrebno, prevoze vjernike, a i namjernike na otok i na obadvije obale rijeke miljevačke i dubravačku. Istoga trena čim se razliježe glas s Remetića Oče gvardijane, . . . „Gospa Visovačka” pali svoj motor da zaplovi prema obali. I onda kad je izletnička brodica opterećena prebrojnim putnicima „Gospa Visovačka” ili neki drugi brod pruža pomoć svakome, kome je pomoć potrebna.”

U svom daljnjem izlaganju na jednom mjestu je pisac zapisao: „Jedan naduveni gliser obrezao je kružnicu oko Visovca i to me je prenulo. Pristup fratra bio je osmiješen, uočljivi znak dobrodošlice, koji je ovdje poklonjen svakome gostu”.

Svi ljudi svijeta, a posebno oni koji su kršteni u Ime Isusovo, trebali bi ova-ko postupati s gostima i putnicima. Svakome, u svako vrijeme, s osmijehom na licu i znakom dobrodošlice, prilaziti svakome čovjeku. To je znak koji osvaja ali koji i govori o Kristu kojega mi zastupamo, a koji je bio gostoljubiv i susretljiv sa svakim čovjekom: djetetom, ljudima, ženama, neprijateljima, razbojnikom. . .

Priča veli, kako je engleska vojvotkinja željela upoznati svoje podanike, pa se obuče u prosjakinju i ode u prošnju. Primali su je svakako, ali većinom, veoma loše. Ipak, jedna starica i starac lijepo je prime i podijele s njome što su imali.

Poslije malo vremena vojvotkinja učini prijem na dvoru. Bilo je veliko iznenađenje kad su gosti vidjeli u tanjurima ceduljicu i u prvom tanjuru komad kruha, u drugom gnjila jabuka, u trećem nešto zamotano u papir, u četvrom poderane cipele. . . Ipak, na jednom mjestu bilo je divno: bijeli stolnjak sa svježim cvijećem. To je bilo za starca i staricu.

U jednom trenutku vojvotkinja progovori i reče: „Dragi gosti, imate na stolovima ono što ste mi dali kad sam kod vas bila kao prosjakinja. Nažalost, vi ste svi propali na ispitu osim toga starca i starice”. Gosti su se začuđeno pogledali i posramljeni napustili kraljevski dvor.

Ovi su ljudi, naravno pogriješili. Možda ne bi tako učinili da su znali da je ona prosjakinja bila njihova vojvotkinja. A mi se kršćani ne možemo prevariti, jer mi znamo, da je siromah pred našim vratima Krist kojega primamo i hranimo i koji će nam vratiti upravo onoliko, koliko smo mu dali i kakvom smo ljubavi to radili. Svi ćemo se iznenaditi na Sudnjem danu i reći: „Gospodine kada smo te vidili gladna, žedna, gola, bosa, ili kao putnika. . .”. Tada ćemo dobiti brzi Kristov odgovor: „Ono što ste učinili jednome od najmanje braće, meni ste učinili”.

U ovom divnom primjeru kao da nam Sv. pismo govori kako treba postupati s putnicima koje susrećemo i koji dolaze na naša vrata. Abraham je iznio pred njih sve što je imao, i to ono najbolje, ali ih nije ostavio rekavši neka jedu, jer on mora ići, kako ima puno posla. On je s njima ostao, razgovarao, pitao ih. . . U svojoj novoj knjizi „Abecedijada” fra Miroslav Bustruc veli: „Ako si gostoljubljiv, upitaj se jesi li ljude ugostio sobom”. Nije toliko bitno da dademo nešto putniku da bi ga se oslobodili, koliko je važno pokloniti čovjeku malo pažnje i ljubavi, jer je on toga puno željniji, nego našega dinara ili komada kruha.

U Knjizi Jobovoj nalazimo: „Ne govorahu li ljudi moga šatora: Ta koga on nije mesom nasitio? Nikada nije stranac vani noćivao, putniku sam svoja otvarao vrata” (Job 31,31-33). Job ovo stavlja u svoju obranu, znajući da mu ovo mora biti uračunato kao nešto dobro i pozitivno, i zašto ga Jahve mora nagraditi.

I Krist se poistovjećuje s putnikom. On obećaje nagradu svima onima koji primaju te ljude, jer veli: „Bijah putnik i primiste me” (Mt 25,35). To znači, da svaki čovjek pred našim vratima jest Krist koji kuca da ga primimo. Opasnost je, ako ga ne primimo da se kasnije više ne vrati. Sv. Augustin je rekao: „Bojim se Krista koji prolazi”. Ovdje bi došlo dobro staro pravilo: „Učini što bih želio da tebi drugi učini, ne radi ono što ne bi želio da tebi drugi uradi”. Ako bi želio da te netko primi, ako si na putu ostao bez novca, radi pokvarenog auta, radi bolesti. . . , onda i ti takvome otvori svoja vrata i svoje srce.

Da putnik nije lako biti, vidi se po tome što je Crkva od početka molila za putnike. Postoje i mnoga svetišta upravo posvećena takvim ljudima. Sigurno najpoznatije je u Rimu „Gospa od puta”, gdje ljudi dolaze i mole da ne klonu na svojim putovanjima. Crkva je odredila i zaštitnika putnika sv. Nikolu, a u Misalu postoji i obrazac sv. mise za putnike.

Ovdje kao i u svim drugim stvarima je potrebna ljubav i vjera. Danas, kad zaista ima puno lopova, skitnica, vucibatina, pijanaca. . . teško je, a u očima mnogih i ludo, primiti takve ljude i s njima kontaktirati. Istina, najbolje bi bilo da svi odgovorni sve učine da takvih ljudi nema, da im se opskrbi ono najpotrebnije. . . No, dok bude svijeta, toga problema neće nestati, pa će uvijek biti na tapetu 25. glava Matejeva evanđelja u kojoj se veli da onaj tko prima putnika prima Krista.

Gostoljubivost je lijepa odlika čovjeka i kršćanina. Stari su govorili: „Jadna je kuća u koju nitko ne dolazi”. I to je istina: jadna je ona kuća u kojoj nitko ne dolazi na vrata, jer zna da neće biti primljen ili će možda biti otjeran. Naši su stari imali posebno mjesto gdje bi primali putnike i siromahe. Oni su imali i svoj, iako siromašni, krevet i svoje pokrivače. Ako su zato bili nazadni, to im je na čast. Oni su znali za staru poslovicu: „Putnik u domu, Bog u domu” i to im je bilo dosta. Danas ima više prostorija i pokrivača, više mjesta i prostora, ali manje ljubavi, pa zato su ljudi postali sebičniji i zatvoreniji. Da li je to napredak u kulturi, civilizaciji ili možda kršćanstvu?

Pohoditi nemoćnike i utamničene

Svatko zna što je bolest, iako između bolesti i bolesti postoji velika razlika. Svaki posjet bolesnicima znači radost i ohrabrenje. Kad čovjek želi pokazati svoju ljubav prema čovjeku, upravo mu je napose može pokazati u njegovoj bolesti.

Iako se ovdje radi o bolesnicima, ali i o utamničenicima, to jest, o onima koji se nalaze iza rešetaka, ipak treba znati, da je i svaki bolesnik na neki način utamničeni-čenik kuće ili bolnice. On je vezan uz svoju sobu i svoj krevet, isto tako kao i onaj u zatvoru uz svoju ćeliju i svoj željezni krevet.

Kršćanstvo je uvijek poklanjalo takvim ljudima veliku pažnju, jer je u njima gledalo samoga Isusa koji je rekao: „Bijah bolestan i pohodiste me” (Mt 25,36). Upravo taj Krist koji je „čovjek boli i vičan patnjama” (Iz 53,3), prema Mateju „uzeo je i ponio naše boli” (Mt 8,17). Krist je podnio najveće životne muke, pa su te njegove muke prešle kod naroda i u poslovicu. Naime, za nekoga tko je pretrpio životnu kalvariju veli se „Isusove muke”.

Krist je poklanjao svim bolesnicima posebnu pažnju. On je liječio sve bolesti. Ipak, posebno se zaustavljao kod gubavaca. Sv. pismo na više mjesta govori o gubavom čovjeku ili gubavcima kojima je Krist povratio zdravlje, jer su oni bili, a i danas ostali, bolesnici i utamničeni, izolirani od ljudi i društva, prepušteni milosti i nemilosti svih, pa i onih najbližih.

U Isusovo doba guba je činila ljude nečistima. Ti ljudi nisu smjeli stanovati, gdje stanuju zdravi ljudi. Bili su izolirani negdje izvan grada, najviše u nekoj šumi. Trebali su nositi rasparanu haljinu, išli su ošišani, pokrivali su gornju usnu. . . Kad god su prolazili, morali su vikati: „Nečist, nečist”.

Guba je u Starom zavjetu bila i društveno zlo. Rabini su smatrali da je guba Božje pokletstvo, a da je gubavac grešnik i mrtvac. Kod njih je ozdraviti gubavca značilo kao uskrsnuti mrtvaca.

Gubavac je imao osim fizičkih, i duševne boli. Duboko je osjećao kako je osamljen, napušten, prepušten sam sebi, čovjek drugoga reda. . . Zato su strašne riječi starozavjetnog Joba koji je udaren gubom govorio i „Ne bilo dana kad sam se rodio! Što nisam mrtav od krila materina. Nema mi mira u danima mojim, nema mi počinka!” (Job 3,1).

Upravo, takvim bolesnicima Isus je bio najbliži, jer im je bilo najteže. On obara granice. Za Židove je gubavac ekskomuniciran, izbačen, priljepljiv. . . , a za Isusa je čovjek kao i svi ostali. Evanđelje naglašava kako je Isus ganut, kako se sažaljava, pruža ruke, dotače se. . . takvoga čovjeka, i na koncu ga liječi.

Crkva je odmah od početka vodila posebnu brigu o svim bolesnicima a posebno o gubavcima. U toku crkvene povijesti nikao je i poseban red lazarista koji su se brigali specijalno za te ljude. Divan primjer imamo kod sv. Franje Asiškoga koji silazi s konja i ljubi gubavca pa veli: „Ona odvratnost prema njima pretvorila mi se u slast”. Svi su pape preporučivali ljubav prema bolesnicima, a posebno prema gubavcima. Papa Pavao VI. je kazao: „Crkva je uvijek smatrala pomagati

nje gubavaca privilegiranim područjem na koje nas Krist poziva. Nije li jedan od znakova Radosne vijesti o dolasku kraljevstva Božjega u onim riječima – gubavi se čiste. Danas, kao i jučer, prava se kršćanska zajednica ne usteže posvetiti svoje sile da izliječi ovu svoju nesretnu braću, prepoznajući u njima udove Kristova tijela.”

Što danas radi Crkva preko svojih misionara i misionarki, kao i dobrih kršćana za ovu vrstu bolesnika? Odmah odgovaramo: Crkva najviše radi za ovu „nesretnu braću” na svim poljima i time nastavlja Kristov posao.

Prije negoli kažemo što se radi na polju pomaganja gubavcima treba se sjetiti te bolesti koja i danas svijetom hara. U Aziji ima 8,000.000 gubavaca, u Africi 5,000.000, u Južnoj Americi 1,000.000. Računa se da na cijelom svijetu ima preko 15,000.000 gubavaca.

Guba je strašna bolest: bolest zahvaća čovjeka u obliku malih čvorića u šupljinama nosa, usta, na čelu, kopcima. . . Čovjek se čitav iznakazi i postaje hrpa gnojnih čireva. Pomalo počnu otpadati komad po komad mesa. To je polagano umiranje koje godinama traje. Svaki gubavac je „živi mrtvac”.

Gubavci su pravi zatvorenici jer žive u svojim specijalnim logorima na pustim „otocima smrti”, sami sebi kopaju grob. . . Žive bez odjeće, obuće, gladni, potjerani iz društva, u koncentracionim logorima, napuštenim grobljima, opkoljeni žicom. . . Situacija se nije od Krista puno izmijenila. Svaki dan njihove ruke postaju sve više osakaćene, noge sve više nagrizene, oči se zatvaraju, uši otpadaju jauči se sve više čuju. . . A ljudi se pitaju: gdje je ta humanost, gdje je to 20. stoljeće.

Ipak, pojedinci čuju te tužne vapaje. Velikom većinom to su svećenici i časne sestre koji stoje na uslugu tim jadnim ljudima.

Sigurno, na prvo mjesto dolazi nedavno preminuli Roaul Follereau, koji je preko 30 puta obišao cijeli svijet da bi nešto skupio za te bijednike. On kaže: „U nekim slučajevima je dosta 400 tableta solfona da bolesnik ozdravi, ali se i to ne nađe, jer kod ljudi nema ljubavi”.

Taj čovjek je pisao u svoje vrijeme predsjednicima Amerike i Rusije: „Dajte mi po jedan bombarder i ja ću izliječiti sve gubavce na svijetu”. Odgovora nije nikada dobio. Veliki „otac gubavaca” je mislio da mu se dade novaca koliko vrijedi jedan bombarder i većina tih ljudi, osim onih u raspadanju, bit će izliječeni. Kad su ga jednom pitali, što ga je najviše dinulo u radu među njima, odgovorio je: „Najteže mi je bilo u duši kad mi je jedan gubavac pristupio i rekao: Hvala ti što si nam došao. Prošlo je već dvadeset godina da nam nitko nije pružio zdravu ruku”.

Ne bi smjeli preskočiti ime Damjana de Veustera koji je 16 godina radio na jednom „otoku smrti” (Molakaj) u Havajskom otočju. On je bio gubavcima otac, svećenik, liječnik. Pravio im je škole, igrališta, kopao grobove, pravio sanduke, liječio. . . i napokon obolio od gube. Ali kad je došao mrtav u Antwerpen novine su zapisale: „Topovi su pucali na pozdrav. Odred ga je vojske dočekao. Kardinal ga je došao pozdraviti, a kralj se duboko pred njim poklonio. U slavlju

je taj Flamanac prošao sela i gradove, dok su zvona zvonila sa svih zvonika, a na vjetru zastave lepršale. Djeca su bacala cvijeće kud je prolazio, a svačije oko je bilo orošeno”.

I Albert Schweitzer je proveo 40 godina u Gabonu. Liječio je sve, posebno gubavce. Postao je i nobelovac upravo zato jer je iskazivao tako veliku ljubav prema tim ljudima.

Časne sestre su pravi heroji u ljubavi prema gubavcima. Nedavno se u jednoj družbi tražilo 6 sestara za rad među gubavcima, a javilo se 100. Jedna od njih dala je obrazloženje: „Gubavci su ogavni svijetu, ali su Kristu dragi i zato mi idemo k njima.”

Naša Majka Tereza vodi posebnu brigu za oko 50.000 gubavaca. Na pitanje, kako gleda na taj rad sestara, ona odgovara: „Ne radimo ništa naročito. Radimo samo ono što je i Isus radio”.

Kad je jedan američki oficir susreo s. Hildu na Formozi dao je izjavu: „Kad sam umoran i malodušan, pođem gledati kako s. Hilda liječi bolesne. Povratim se s uvjerenjem da je sve moguće onome koji vjeruje u Boga i ima srce puno ljubavi. Te se stvari ne mogu naučiti u sveučilišnim dvoranama”.

Sve su ove izjave na mjestu. Teško je ići u čistu smrt. Teško je raditi bez plaće i nagrade, daleko od svoga doma među ljudima koji se raspadaju u ranama. . . No, još ima onih koji to rade radi Krista, i gledaju u tim ljudima Krista. Jedan je američki vojnik rekao jednoj sestri:

- Sestro, ne bih ja tu radio za milijun dolara na dan.
- Ne bih ni ja za sto milijuna!
- A onda zašto radite?
- Radi ovoga što je na mojim prsima, radi Krista.

Rekli smo na početku da ima razlike u bolesnicima i to je točno. Crkva želi da suosjećamo, posjećujemo i pomažemo sve, a posebno one najteže. To se ne može ostvariti bez jake vjere u Krista koji je rekao „Bijah bolestan i pohodiste me” (25,36). Ima novaca i sredstava, ali nema vjere i ljubavi. Zato će jedan od onih koji pomaže te ljude uskliknuti: „Gospodine, ima kruha i ruha, ali u ljudima nema tvoga duha”.

Otkupiti sužnje (robove)

Možda ovo djelo milosrđa tjelesnoga više pripada prošlosti nego sadašnjosti, ali ono spada u jednu od velikih revolucija koje je kršćanstvo proizvelo. Ipak, ono je i danas aktualno, iako na poseban način i u posebnim situacijama.

Grčko-rimski svijet imao je pogrešne pojmove o radu. Fizički rad je bio ponižavanje čovjeka. Pošten čovjek se nije smio baviti radom, nego filozofijom, politikom, pjesništvom. . . I sam Ciceron je kazao: „Nemoguće je stajati u radionici

i biti pošten čovjek". Taj veliki govornik dalje govori: „Ima li nešto luđe nego da pokažeš poštovanje prema onima koje prezireš kao radnike i barbare?”

Veliki Aristotel je također pisao: „Ima radova koji ponižavaju čovjeka. Zato se priroda pobrinula i stvorila poseban rod ljudi, a to su robovi". Ugledni Kanton je rekao za robove: „Oni nisu ništa drugo osim oruđe koje govori". Možda od svih mišljenja izdvajao se filozof Seneka koji je tvrdio da su i robovi ljudi. No, jer je cijelo društvo bilo utemeljeno na robovlasničkom uređenju, Seneka ne videći izlaza, savjetovao je robovima samoubojstvo.

Što je bio rob? Rob je bio vlasništvo gospodara bez ikakvih prava. Gospodar ga je zarobio ili kupio, pa ga je mogao i prodati. On ga može bez razloga kazniti, tući, osakatiti, zatvoriti, ubiti. . . , a da ne odgovara pred nikim za svoj postupak.

Rob je bio bespravna osoba. Ako se bunio protiv gospodara bio je okrutno kažnjen. Ako bi rob ubio svoga gospodara, onda bi po zakonu morali biti pogubljeni svi robovi koji su se nalazili u kući.

Robovi su obavljali sve poslove. Oni su radili na poljima, gradili kuće i ceste, zabavljali svjetinu po kazalištima i cirkusima. . . . Pojedini robovi, posebno izvežbani, borili bi se između sebe kao gladijatori, ili s divljim zvijerima, dok ne bi izginuli. Zato su mnogi od robova bili upotrebljavani kao razonoda svojih gospodara: bilo da je ropkinja morala zadovoljavati strasti svoga gospodara, bilo da je pred njegovim nogama rob pjevao ili svirao.

Rimski zakon nije priznavao ni brak između robova. Ako je neki rob i osnovao bračnu zajednicu nije mogao dati ime djetetu jer ga praktično nije ni imao. Gospodari su dozvoljavali da ropkinja rodi dijete samo onda, ako su izračunali da će dijete, koje ropkinja rodi i odgoji, biti jeftinije od odrasloga kupljenog roba.

S ovakvim stanjem i mišljenjem rimskoga carstva morali su se sukobiti kršćani. Krist je učio da smo svi djeca jednoga Oca. On traži dušu i srce, a ne polaže pažnju vanjskim razlikama. Ne smije biti razlike među ljudima radi porijekla, društvenog položaja. Pavao piše: „Uistinu svi ste sinovi Božji, po vjeri, u Kristu Isusu. Nema više: „Židov-Grk, nema više: rob – slobodnjak nema više: muško – žensko: ta svi ste jedno u Kristu

Robova je bilo puno, pa je dolazilo do zajedničkih ili pojedinačnih pobuda. Kad bi koji vojskovođa dolazio u Rim, sa sobom bi dovodio mnoštvo robova. Car Trajan jednom zgodom priredio je 120 dana gladijatorske igre na kojima je bilo oko 10.000 robova. Vojskovođe, kao Pompej i Cezar, hvalili su se, da su svaki ubili ili prodali oko 3.000.000 robova. Zaista to je silna vojska koja nije imala oružja, ali kad bi se pokrenula, ulijevala je pomalo nesigurnost u redove vlastodržaca. Zato je uvijek takav pokret bio krvavo ugušivan. Pobunjeni robovi bili su poubijani ili vraćeni opet u svoj pakao.

Svaki put poslije tih pobuna Crkva je dizala svoj glas za slobodu i bratstvo među svim ljudima rimskoga carstva. Kršćanstvo je postavljalo zahtjev ondašnjem društvu da mora mijenjati odnose između gospodara i roba. Ono je počeo

lo provadati revoluciju ljubavi i praštanja. Jedan pisac je rekao: „Tek na dan općega suda saznat ćemo koliko je Pavao učinio jednim pisamcem za ukidanje ropstva”.

O čemu se radi? Pavao je bio u okovima u Rimu. Došao mu je jedan rob imenom Onezim, koji je utekao od svoga gospodara Filemona. Pavao ga je zavolio, poučio i krstio. Pavao ga šalje natrag, a za jamstvo da mu se neće ništa dogoditi, daje mu pismo za Filemona.

U tome pismu Pavao moli Filemona, da Onezima primi ne više kao roba nego kao dragoga brata. Pavao naziva Onezima „svojim sinom kojega je rodio u okovima”. On piše Filemonu da to „njegovo srce” primi kao njega, a ako ga je Onezim u čemu ošteti, ili ako mu što duguje, da će on sve isplatiti. Pavao zaključuje: „Ja Pavao, potpisujem vlastoručno, da ću sve platiti. . . da ti ne rekнем da si i sam meni dužan. Hajde, brate, da se okoristim s tobom u Gospodinu. Okrijepi moje srce u Kristu. Posve uvjeren u tvoju poslušnost, ovo ti pišem, svjestan da ćeš učiniti i više nego što ti pišem” (Flm 19,20).

Crkva nije nikada pravila razliku između ljudi, niti to danas radi. Za pričesnom klupom bio je rob i slobodnjak. Brak između robova smatran je pravim brakom. Bio je i zakon, koji je dao papa Kalist, koji je i sam bio rob, da se djevojke iz uglednih kuća mogu udavati za robove. Takvo se nešto u Rimu kažnjavalo smrću. Robovi su imali pravo reći „ne” ako se nešto zahtijevalo protiv njihove savjesti. Biskupi su na crkvenim saborima kritizirali nepravedne postupke protiv robova, a crkve su postale utočišta za one robove koje gospodari zlostavljaju ili im prijete smrću. Mnogi su kršćanski bogataši oslobađali svoje robove. Uvadaњem nedjelje uveliko je pridonijelo oslobađanju robova, jer su nedjeljom bili zabranjeni „ropski” poslovi i robovi su se mogli odmoriti. U Rimu su se neki kršćani predavali u ropstvo da bi oslobodili druge robove. Prodavalo se crkveno posuđe, kupio novac, raspisivao se porez između kršćana da bi se što više robova otkupilo. Zato je pisac Laktancije uputio pismo caru Dioklecijanu u kojem mu piše: „Robovi su nam braća. Tako ih zovemo i tako s njima postupamo. Po duhu su nam braća, a po vjeri su sluge Božje kao i mi”.

Kršćanstvo je pomalo svojim ponašanjem dokidalo robovlasnički sustav. Robovi su postajali u Crkvi svećenici biskupi, pa i pape. Pojedinci su i sveci Katoličke crkve. Mnogi su od robova dali život za svoju vjeru, pa su se kršćani skupljali i molili na njihovim grobovima. Nađeno je mnogo uređenih grobnica i natpisa gdje se slave kreposti pokojnika, a iz njegova imena se može zaključiti da je rob.

Dolaskom slobode Crkve, car Konstantin, pod utjecajem kršćanstva i razvoja njegova nauka, donosi nekoliko olakšavajućih zakona za robove:

Car je zabranio razapinjanje na križ. To je bila kazna samo za robove. Rimski građanin mogao je biti samo mačem pogubljen. Zabranio je da se robovima utiskuje pečat, znak sramote na licu. Dokinuo je samovoljno ukidanje robova, gladijatorske igre. . . Zabranio je gospodarima razdvajati djecu od roditelja kao i djecu međusobno. To je bila prava zaštita robovske djece kojima se davala mogućnost da ostanu uz svoje. Konačno car je priznao javno valjanost osolobođenja

robova koje se izvršavalo u crkvi pred biskupom, svećenicima i vjernicima. Tako oslobođenim robovima car je davao sva građanska prava.

Tako je pomalo u zakone ulazilo priznanje ljudskoga dostojanstva što ga je proizvela kršćanska revolucija ljubavi i praštanja. Crkva je stala na Kristovu stranu koji je rekao da je došao „donijeti sužnjima oslobođenje” (Lk 4,19). Ova nauka pokazala se jača od svih krvavih ustanaka i pobuna. Trebalo je mnogo žrtve rada da se razbije pogansko mišljenje o robovima. Prošla su stoljeća dok je car Justinijan priznao: „Ropstvo je barbarska institucija koja se protivi prirodnom zakonu”.

Crkva je nastavila ovaj svoj posao, otkupljivanja robova, sve do danas. Uspostavljen je i poseban red trinitaraca koji su skupljali novac i otkupljivali robove. . . I danas postoji porazna statistika. Prema najnovijim podacima na svijetu ima oko 6,000.000 robova, posebno u Africi. I tamo Crkva na čelu s misionarima vodi borbu za uspostavljanje ljudskoga dostojanstva.

Pojavljuju se i novi oblici otkupljivanja „modernih robova”. Pred neko vrijeme bila je oteta Emanuela Orlandi, 15. godišnja vatikanska državljanka. Odmah, poslije otmice, javio se jedan Talijan i jedna Poljakinja da se dragovoljno predaju otmičarima, kako bi se mala pustila! Zar to nije sjeme koje je Krist posijao, a Pavao zalivao i doveo do ploda? I tako, otkupiti sužnje, premda pripada prošlosti, može se primijeniti i u sadašnjosti, jer borba za ljudsko dostojanstvo uvijek je suvremena i aktualna.

Pokopati mrtve

Ljudsko tijelo uvijek se smatralo hramom Duha Svetoga. Njemu se u kršćanstvu davao blagoslov dok je bilo u životu i kada je bilo već mrtvo. U kršćanstvu je život i umiranje posvećeno.

U staro kršćansko doba, kad je neki kršćanin umirao, oko njega su se nalazili ostali kršćani crkvene zajednice i zajedno sa svećenicima molili. Oni nisu jaukali i plakali poput pogana nego su molili psalme i ostale molitve uz tijelo pokojnika. Groblja su zvali spavališta, jer su kršćani bili uvjereni da je to mjesto gdje tjelesa njihovih pokojnika čekaju konačno sjedinjenje s dušom. Stoga je i kršćanski pokop bio svečani obred. Iza njega se kasnije držala misa za pokojnika, a na grobovima se palila svjetiljka kao znak vječnoga života.

Kršćani su uvijek vjerovali u uskrsnuće tijela pa su časno i s pobožnošću sahranjivali tjelesa mrtvih. Zato Crkvi nikada nije „ležalo na srcu” spaljivanje mrtvih, iako se to ne protivi nauka Crkve.

Divni primjeri pokapanja mrtvih nalaze se u Sv. pismu. Ovdje donosimo samo dva: jedno iz Knjige Tobijine, a drugo iz 2 Samuelove.

U Knjizi Tobijinoj na puno se mjesta govori o pokapanju mrtvih. Anđeo na jednom mjestu govori Tobiji: „Kada si ti pokapao mrtve, i ja sam bio uza te; kad se nisi skanjivao da ustaneš i prekineš svoj ručak da bi pokapao onoga mrtva-

ca, nije mi bilo sakriveno da vršiš dobro djelo, i bio sam s tobom" (Tob 12,12-14). Stari Tobit govoreći svome sinu Tobiji veli: „Časno me pokopaj, a uza me pokopaj majku svoju". Pošto mu je Tobit dao savjete, izdahnu. Tobija mu priredi časan ukop. A kad Ana njegova majka umrije, pokopa i nju uz oca, a časno pokopa i svoga tasta i punicu.

U 2 Samuelovoj se čita kako je Šaul u svojoj revnosti pogubio i Gibeonce. Tražila se od njih naknada za to ubojstvo. David im obeća dati što ini zaista, jer Jahve je rekao Davidu, da je glad tri godine uzastopice upravo zato, jer je Šaul pogubio Gibeonce.

Napokon Gibeonci zatraže od Davida sedam Šaulovih potomaka da ih mogu objesiti, što David i odobri. Tu su bila i dva sina Ripse. . .

Ova žena nije mogla gledati kako vise tjelesa njezinih sinova i ostalih Šaulovih potomaka pa „uze kostrijet i prostrije je za sebe na stijeni, od početka ječmene žetve sve dok nije kiša s neba pala na mrtva tijela i tako nije dala nebeskim pticama da se spuštaju na njih danju ni poljskim zvijerima noću" (2 Sam 21,10). Onda i David uze Šaulove kosti i njegova sina Jonatana i pokopa ih zajedno s pogubljenom sedmoricom. Kad je sve ovo učinjeno, Sv. pismo veli: „Bog se smilova zemlji" (2 Sam 21,15).

Najljepši primjer pokapanja mrtvih imamo u Sofoklovoj Antigoni.

Antigoni su u međusobnom dvoboju poginula dva brata. Eteoklo, koji je časno poginuo, oplakan je i pokopan, a Poliniku je to bilo uskraćeno od Kreonta, jer je tobože htio rušiti božanske hramove. Kreont je izdao i naredbu: tko pokopa Polinika čeka ga smrt, a cijeli grad će biti kamenovan. Po riječima kralja Kreonta Polinik treba:

„da nepokopan bude i neoplakan,
da ostane bez groba i neožaljen,
ptičurinama plijen i psima zalogaj
i svakom oku užas tako nakazan" (Antigona, II. čin, 200.-205).

No, Antigona ne mari za Kreontovu naredbu, nego se polako došulja mimo stražara i pospe prah po tijelu svoga brata, pokrije ga, i nestane. Ona je htjela ugoditi bogovima, jer je pred bogovima najveći grijeh ostaviti mrtvacu bez ukopa.

Narod je bio na strani Antigone, jer Hemon, Antigonin zaručnik, ovako govori svome ocu:

„Po strani stojeć ja, odasvud čujem glas,
da djevojku tu žali čitav narod naš,
jer ona, od svih žena najčistiji cvijet,
za dičan mora čin osramočena umrijet.
Zar ne treba joj odat iznad svega čast,
jer brata, što u boju svoju nađe smrt,
bez groba ne htje pustit kao jadni plijen
ptičurinama svim i psima pomamnim" (Antigona IV. čin, 680.-690.).

Kreont ne mari što mu sin Hemon govori, ni što narod veli. Antigona je prekršila njegovu zapovijed i mora u smrt. Antigona se tome i ne odupire, već priznaje da je to svjesno učinila:

„Jer nalog, o kom zboriš, (Kreonte), ne proglasi Zeus,
nit Pravda, ukućanka svijeta podzemnog,
već oni drugi zakon daše ljudstvu svem.
Ja ne smatrah tvoj nalog tako svesilnim,
da mogao bi smrtnik božji kršit glas,
što vječit je i ako nikad nepisan.
Ne živi božja riječ od dana današnjeg
i nije tek od jučer, vječan joj je vijek
i nitko ne zna otkad za nju znade svijet” (Antigona, III. čin, 445.455.).

I tako Antigona već stoljećima i milenijima stoji kao pobjeda savjesti nad zapovijedu, božjeg zakona nad ljudskim. Za nju brat nije bio neprijatelj, izdajnik, rob. . . , nego njezina krv, pa je zato nije ni sram ni stid što je to učinila, pa taman da je pošla u „nepristupačan kraj, gdje su je živu sakrila kamenita hrid” (Antigona, IV. čin, 76).

Kršćanstvo je pošlo naprijed. Istina, kod njega je pokapanje njegovih sljedbenika sveta dužnost, ali su sljedbenici Kristove nauke pokapali i pokapaju tjelesa ostalih koji ne pripadaju kršćanstvu. Tako, biskup Dionizije, u prvoj polovici trećega stoljeća piše, da kršćani pokopavaju i pogane, jer pogani ostavljaju svoje i bježe.

No, zaustavimo se malo na kršćanskom sprovodu i pokapanju mrtvih.

„Crkvenim sprovodom Crkva zaziva duhovnu pomoć za preminule i odaje počast njihovim tjelesima i ujedno pruža živim utjehu nade. Treba se slaviti prema odredbi liturgijskih knjiga.

Crkva usrdno preporuča da se očuva pobožni običaj pokapanja tjelesa preminulih. Ipak ne zabranjuje spaljivanje, izuzevši slučaj da je ono izabrano zbog razloga protivnih katoličkoj vjeri” (Kan. 1176. 3,4).

„Red Sprovoda” u točki 3. veli: „Odstranjujući svako iskazivanje ispraznoga vanjskog sjaja, dolikuje da se oda počast tijelu preminulih vjernika, koje je bilo hram Duha Svetoga.” U točki 15. kaže: „Sprovod neka se obavlja na način kakav je uobičajen u dotičnom kraju, no tako da bude jasno da Crkva daje prednost običaju ukopa, jer je i sam Gospodin htio biti pokopan, i da se u vjernika ne izazove sablazan ili čuđenje”.

Crkva sigurno i prvenstveno gleda na tijelo kao sudruga duše ovdje na zemlji, a isto tako i poslije uskrsnuća, jer ona u Vjeronanju ispovijeda: „Vjerujem u uskrsnuće tijela”. Ona se ugleda i u Kristovo pokapanje i uskrsnuće.

Kako znamo Krista su pokopali Josip i Nikodem. „Nikodem donese smjesu od oko sto litara smirne i aloja. Tada uzeše Isusovo tijelo te ga, prema židovskom običaju sahranjivanja, obaviše platnom s mirodijama. A na mjestu gdje je bio ra-

zapet bijaše vrt i u vrtu novi grob, u koji još nitko ne bijaše položen. Tu, dakle, zbog židovske Priprave, kako grob bijaše blizu, položiše Isusa” (Iv 19,38-41).

I kod evanđelista Marka nalazimo kako su „Marija iz Magdale, Marija, majka Jakovljeva, i Saloma kupile miomirisa da odu pomazati Isusa” (Mk 16,1).

Upravo zato i kršćani čiste, oblače i s poštovanjem stavljaju tjelesa svojih pokojnika u sanduke, a onda ih s pijetetom polažu u grob. Ako je u Izraelu i kod njegovih susjeda, bi lišen ukopa, smatrano za sramotu i nesreću, ako i najprimitivniji narodi posvećuju vidljivu pažnju i brigu pokopavanju mrtvih, ako i Krist unaprijed osjeća sramotu svoje osuđeničke smrti, lišene pogrebnih počasti: „Ona je učinila što je mogla pomazala je tijelo moje unaprijed za ukop” (Mk 14,8), onda i mi kršćani trebamo s puno pijeteta i vjere ukopavati svoje pokojne.

Upravo zato je Crkva uvijek groblja smatrala svetim mjestima, jer su tu ukopana tjelesa koja su se za života zajedno s dušom borila, da bi bila proslavljena u duhu uskrsnuća.

